

RIIGIKOGU

IV koosseis.

III istungjärk.

42. koosolek.

28. märtsil 1930.

Sisu:

1. Päevakorra täiendamine.
2. Teatamine K. Kanepi Riigikogus erapooletuks jäämisest.
3. Teatamine komisjoni antud seaduseelnõust.
4. Ehituseseaduse §§ 165¹, 197, 200, 201, 202 ja 203 muutmise seadus — redaktsioon.
5. Riigikogu Esimehe tervitus Läti peaminister H. Celminsh'ile.
6. Eesti-Soome kauba- ja laevanduselepingu juurde käiva lisakokkuleppe ja selle lõpp-protokolli kinnitamise seadus — I lugemisel.
7. Asunduskapitali 1930./31. a. eelarve — I lugemisel.
8. Tsiviil-kohtupidamise ja kaubandusliku kohtupidamise seaduste muutmise seadus kaubanduslike ja tööstuslike ettevõtete ajutise administratsioonide sisseseadmise kohta — I lugemisel.
9. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku määramine.

Koosoleku avab Esimees K. Einbund kell 17.20 min.

Sekretäri kohal sekretäri esimene abi
A. Tõllassepp.

1. Päevakorra täiendamine.

Sekretär A. Schulbach: Riigikogu juhatusel nimel teen ettepaneku, täiendada päevakorda järgmise punktiga — asunduskapitali 1930./31. a. eelarve — I lugemisel, võttes see päevakorra 3. punktiks.

Põhjus on see, et asunduskapitali eelarve kuulub riigi eelarve teatud lisade hulka ja peaks olema välja kuulutatud Riigi Teatajas eelarvega ühel ajal, see on eelarve osana. Seepärast oleks tähtis ta täna vastu võtta, et seaduslik kord oleks täidetud.

Päevakorda täiendatakse sekretär A. Schulbach'i ettepanekul 3. punktiga — asunduskapitali 1930./31. a. eelarve — I lugemisel; Majanduseminister J. Zimmermann'i ettepanekul 4. punktiga — tsiviil-kohtupidamise ja kaubandusliku kohtupidamise seaduste muutmise seadus kaubanduslike ja tööstuslike ettevõtete ajutise administratsioonide sisseseadmise kohta — I lugemisel.

2. Teatamine K. Kanepi Riigikogus erapooletuks jäämisest.

Sekretär: Riigikogu juhatusel on tulnud järgmine teadaanne: „Riigikogu juhatusel. Käesolevaga teatan, et minul Eesti tööliste parteiga midagi ühist ei ole, ja et mina olen Eesti tööliste parteist välja astunud. Riigikokku jään erapooletuks tööliste esindajaks. Karl Kanep. Tallinnas, 27. märtsil 1930. a.“

3. Teatamine komisjoni antud seaduseelnõust.

Sekretär: Riigikogu juhatusel andis asunduskapitali seaduse muutmise ja täiendamise seaduse rahaasjanduse komisjoni.

4. Ehituseseaduse §§ 165¹, 197, 200, 201, 202 ja 203 muutmise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja K. Freiberg.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

5. Riigikogu Esimehe tervitus Läti peaminister H. Celminsh'ile.

Juhataja: Austatud Riigikogu liikmed! Käesoleval Riigikogu koosolekul viibib praegusel silmapilgul Läti Vabariigi peaminister härra Celminsh. (Üldine käteplaksutamine.) Meil on heameel tervitada teda ja tema kaudu Läti Vabariiki ning soovida oma naaber- ja liitrahvale, tema riigile ja valitsusele kõike head. Tarvitan juhust, et anda edasi kõige paremaid tervitusi ja soove Läti Vabariigi heaolekuks ja ülesehitavaks tööks. (Üldine käteplaksutamine.)

6. Eesti-Soome kauba- ja laevanduselepingu juurde käiva lisakokkuleppe ja selle lõpp-protokolli kinnitamise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja A. Anderkopp'i puudumisel aruandja ülesannetes komisjoni esimees J. Soots.

Aruandja J. Soots: Käesolev seaduseelnõu on algatuse saanud sellest, et meie põhja naaber, Soome riik, on tarvilikuks pidanud tema ja meie vahel sõlmitud kaubalepingu revideerimisele võtta.

Nagu teate sõlmiti Eesti ja Soome vahel kaubaleping juba 1921. aastal. See oli meil esimene kaubaleping, ja loomulik, et see sõlmiti just meie sugurahvaga. Kuid mõne aja pärast, nimelt juba 1923. a., hakkasid Soome poolt hääled tõusma, et see kaubaleping ei ole küllalt soomlaste huvides tehtud. Need hääled ei ole sugugi vaikinud, vaid mineval aastal kostsid need hääled õige kõvasti, kusjuures tähendati, et kui meie nõus ei ole Eesti-Soome kaubalepingust mõnda üksikut osa revideerimisele võtma, siis Soome peab tarvilikuks terve kaubalepingu üles öelda. Säärasel korral oleksime sattunud palju halvemasse seisukorda, kui meie seni oleme olnud, mispärast ka Vabariigi Valitsus luges tarvilikuks, asuda Soomega läbirääkimistesse kaubalepingu osalise muutmise asjus. Need läbirääkimised on nüüd lõpule viidud ühes lepingu osas, nimelt selles osas, mis käsitleb põllumajanduslikke saadusi, ja Vabariigi Valitsus on esitanud selle kinnitamiseks. Vabariigi Valitsus on tunnustanud selle rutuliseks seepärast, et Soome poolt on seletatud, et ainult sel tingimusel nemad lepivad kaubalepingu osalise muutmisega, kui see vastuvõetud põllumajanduslike saaduste osa võetakse vastu ja pannakse maksma 1. aprilliks. Vastasel korral jätab Soome enesele õiguse terve kaubalepingu üles öelda. Tõuseb küsimus, misugused sisulised muudatused toob käesolev seadus Eesti-Soome kaubalepingusse, ja kas need muudatused meile kahjulikud või kasulikud on? Nagu teate, on mõned põllusaaduste artiklid, mille turust meie põllumehed eriti huvitatud. Seni leidsid need artiklid Soomes turgu, ja selles seisabki õieti selle seaduse sisu. Misugused artiklid need on? Kõigepealt kartul. Kartuleid veeti meilt Soome tollita. 1. jaanuaril s. a. arvas Soome tarvilikuks kartulite sissevedu tolli alla panna, nimelt ühele kilogrammile 0,15 Soome marka, see teeks 20 Eesti senti puudale. Kuna aga meil Soomega eriline kokkulepe oli kartulite kohta, siis meie seni oleme välja vedanud kartuleid tollita, aga selle lepingu järgi on need pandud tolli alla, küll mitte üldise tolli alla, vaid 33% odavama tariifi alla, seega tuleks kartulitelt toll umbes 14 senti puudalt. Seejuures on Soome poolt antud tagatis, et kartuleid võib müüa ilma tolli vormalusteta ka detail viisil otsekohe laevalt. Kuigi, nagu ma ütlesin, siin toll iseenesest suur ei ole, aga meie satume kartuli suhtes siiski halvemasse seisukorda, kui meie enne olime.

Teine artikkel, mida välja veeti, on elusloomad. Kuni 1. jaanuarini s. a. oli elusloomade väljavedu Soome hoopis tol-

lita, 1. jaanuaril oli toll peale pandud, kilogrammile 0,50 Soome marka või puudalt 70 Eesti senti. Sellele artiklile Soome meile erandit ei ole teinud, ta on meid arvanud üldise tariifi alla. Tähendab, praeguse seisukorraga ei satu meie halvemasse seisukorda, aga võrreldes selle seisukorraga, milles olime kuni 1. jaanuarini, satume küll halvemasse.

Kolmas artikkel oleks loomaliha. Eesti loomalihal oli ka kuni 1. jaanuarini s. a. toll, nimelt kilogrammilt 0,60 Smk. 1. jaanuarist on seda tolli kõrgendatud 1,20-le Soome margale. Puudalt see tuleks umbes 176 Eesti senti. Selle artikli peale on Soome meile lubanud soodustusi anda, ta on lubanud üldist tolli, mille alla meie käime, alandada 40% võrra. Kuid see alandamine on eritingimustel, nimelt käib see alandamine ainult 700.000 kilogrammi kohta, ja selle alandatud tolliga võime meie liha välja vedada ainult 1. detsembrist kuni 1. augustini, tähendab 8 kuu jooksul, aga augustist kuni detsembrini ei ole see alandatud tariif maksev, samuti ei ole see maksev kvantumil, mis läheb üle 700.000 kilogrammi. Kuna meie loomaliha sissevedu Soome on ka enne tolli all olnud, siis võib öelda, et selles suhtes meie, võrreldes praeguse olukorraga, satume paremasse seisukorda. Meie sealihha sissevedu Soome on ikka olnud tolli all, see toll on nüüd kõrgendatud, meile siin erilisi soodustusi tehtud ei ole, seepärast jääme ka tulevikus üldtariifi alla.

Sealiha on kahes sordis välja veetud, ja ka toll on kahesugune olnud: üks soolatud sealihal, teine värskel sealihal. Väga suurt summat see väljaveo artikkel meil ei moodustanud, ka ei ole siin meile tollisoodustusi tehtud.

Ka on meile mõned soodustused antud mõnele vähemtähtsale asjale. Seni vedasime Soome õunu tollita, nüüd lubatakse sinna vedada tollita ka pirne, ploome ja värsket kala. Meie võime värsket kala vedada Soome, samuti võib Soomest seda meile tollita vedada. Niisama võime vedada „Pain-normali“ Soome ja sealt saada näkileiba tollita. Meie hapukurgid arvatakse Soomes alandatud tollitariifi alla, nimelt alandus on 44%. Margariinile, mille sisseveoks meil Soomest oli võrdlemisi madal toll, nimelt 30 Eesti senti puudalt, kõrgendatakse meie poolt tolli 320 sendile puudalt, nõnda et meie margariinil ei pruugi Soome võistlust karta. Teised artiklid, mille kohta muudatused tehtud, ei moodusta meil erilist summat.

Kui nüüd võrrelda meie seisukorda enne 1. jaanuari 1930 meie tulevase seisukorraga, siis peame tunnistama, et oleme sattunud halvemasse seisukorda kui enne olime, ja võib trööstida ennast

ainult sellega, et teised käivad üldtariifi alla ja neil ei ole mingisuguseid soodustusi, et need on veel halvemas seisukorras. See trööst ei ole kuigi suur, aga praeguses olukorras on ta siiski trööst.

Rahaasjanduse komisjon, arutades seda seisukorda, ei leidnud palju sõnu selle seaduse kaitseks. Kuid kuna praeguses olukorras lootust ei ole midagi paremat kätte saada, siis leppis rahaasjanduse komisjon seega, et käesolev seadus tuleb vastu võtta.

Seepärast teen rahaasjanduse komisjoni nimel ettepaneku, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

K. Tonkman (põl): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kõigepealt pean tähendama, et Soome-Eesti kaubalepingu arutamise aeg rahaasjanduse komisjonis ei olnud soodne, kus seda oleks saanud põhjalikult kaaluda, nimelt sellepolest, et rahaasjanduse komisjonis oli riigi eelarve arutamine just lõppenud, kus selle järele Soome-Eesti kaubaleping sisulisele arutamisele tuli.

Soome-Eesti kaubaleping väärrib küllalt tähelepanu, et mõndagi alla kriipsutada põllumajanduse seisukohalt vaadates. Peab tähendama, et praegu Eesti põllumajanduse seisukord võrdlemisi raske on, raskem, kui ta seda kunagi enne Eestis olnud. Kuid see raske olukord muutub päev-päevalt ikka raskemaks selle poolest, et väljast väga palju põllumajanduse saadusi sisse tuuakse, mis Eestis põllumajanduse saaduste hinnad alal surub. Teiselt poolt näib tõenäoline olema, et lähemal ajal Eesti põllumajanduse saaduste väljavedu välisturule muutub raskemaks. Nagu teame, on Inglismaa või sisseveole piiri panema hakanud, Saksamaal hakkavad võitollid maksma. Või väljavedu on meil suuremaid põllumajanduse saaduste artikleid olnud, millest sissetuleku saamine tulevikus näib raskemaks muutuma. Samuti ei ole väljavaateid liha väljaveoks. Kõik see muudab olukorra põllumajanduse alal raskemaks, nagu härra aruandja sellejuures pikemalt peatudes tähendas. Näib, et põllumajandus kaotab meil väga palju välisturu alal, kuid uute turgude juurdevõitmiseks ei näi mingisugust lootust olema. Siin peab etteheiteid tegema meie kaubalepingute sõlmimise suhtes, et niisugust valitsust kui ka Välisministeeriumi ei ole sel alal küllalt ettevõtlik olnud. ei ole küllalt samme astunud põllumajanduse saaduste kaitseks ega välisturgude muresemise alal. Valitsusel näivad nagu teised huvid olema. Kui üle öö pandi tööstuse-saaduste kohta tollid maksma, siis öeldi,

et kõik on korras, ei ole midagi lõhki kärisenud. Kuid et ka põllumajanduse saaduste kohta kaitsetolle maksma panna, selles suhtes ei ole valitsus sammugi edasi saanud. Kuna teiselt poolt aga näib, et meie põllumajandus hakkab oma välisturule kaotama. See aga teeb põllumajanduse seisukorra veel raskemaks. Unustatakse, et Eestis põllumajandus ikkagi meie rahvamajanduse alus on. Kui põllumajanduse seisukord veelgi raskemaks muutub, siis pole loota, et meie teised rahvakihid praegusest majanduslikust kitsikusest välja saaksid, sest suurema rahvahulga, põllumeeste, ostujõud langeb iga päevaga.

Iseäralikuna tundub, kui rahaasjanduse komisjonis Eesti-Soome kaubaleping arutusel oli, ja kui selle juures tähelepanu juhiti sellele olukorrale, et meie selle lepinguga Soome kasuks kaotame, siis tähendas muu hulgas härra Välisminister, et meil on vast suuremaid lootusi siis rohkem soodustusi tööstuselepingu sõlmimisel Soomega välja kaubelda. Mina arvan, et see on vildak politika meie Välisministril, kui põllumajandus tuuakse meie tööstusele ohvriks. See näitab, nagu oleks põllumajandus, kes praegu raske kriisi all viskleb, vihmauss, kes õnge otsa pannakse, ja mida rohkem uss viskleb õnge otsas, seda paremaks suutäieks muutub ta kaladele. Nii on praegu ka meie põllumajandus, kes viskleb nagu krampides ja otsib enesele väljapääseteed. Nüüd arvab Välisminister, et sel ajal ta võib põllumajanduse meie tööstusele ohvriks tuua, kui ta näitab, et põllumajandus on selle lepinguga Soomele kaotanud, ja et nüüd tuleks tööstusele teises osas soodustusi võita. Mina arvan, see on vildak tee ja ei tuleks seda käia.

Seepärast juhtisin ma lühidalt tähelepanu sellele olukorrale, et valitsusel peaks lähemaks ülesandeks olema, meie põllumajanduse rasket olukorda silmas pidada, ja et meie põllumajandus kaitset leiaks ning kokku ei variseks.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

7. Asunduskapitali 1930./31. a. eelarve — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu aruandja A. Anderkopp'i puudumisel aruandja ülesannetes kaasaruandja J. Loosalu.

Aruandja J. Loosalu: Asundusekapitali 1930./31. a. eelarve on tasakaalus Kr. 4.150.070.— Peamisteks sissetulekuteks on maareformi teostamisest saadavad tulud. Olulisemateks väljaminekuteks on maareformi teostamisega ühenduses ole-

vate kohustuste täitmine ja asunikkuudele ehituselaenu andmine. Iseloomustavam selles eelarves on see, et on suuremat tähelepanu hakatud pöörama asundamisküsimusele. Selle eelarvega tahetakse asuda tegelikule asundamisülesannete lahendamisele.

Eelarve on kõigile Riigikogu liikmeile kätte saadetud ühes üksikasjalikkude seletustega, ja seepärast ei tahaks enam pikevalt seejuures peatuda. Rahaasjanduse komisjon laiendatud koosseisus vaatas eelarve läbi ja võttis selle vastu valitsuse poolt esitatud kujul, tehes ainult redaktsioonilise paranduse, millest ka seletuskirjas kõneldakse.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu nimel teen ettepaneku, asunduskapitali 1930./31. a. eelarve I lugemisel vastu võtta.

J. Voiman (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Maareformi läbiviimiseks anti asunikkuudele omalajal riigi eelarve korras laene. Laenude kogusumma ei ole väike, vaid ulatub ligemale 2 miljardi sendini. Riigi eelarve korras laenude andmist ei saa õigeks pidada, sest see koormab tunduvalt meie kodanikke maksude näol. Pikaajalisi laene ei või eelarve korras välja anda. Omalajal ei olnud midagi parata, teist teed rahasaamiseks ei olnud, sest laenud tulid asunikkuudele välja anda, vastasel juhtumil ei oleks nad saanud oma majapidamist sisse seada. Nüüd on väljaantud laenud koondatud ühte kapitali. Laenud hakkavad kordkorralt tagasi tulema ja ei käi enam riigi eelarvest läbi, vaid asundusekapitali eelarvest. Seega väheneb riigi eelarve üle 4 miljoni krooni, ja selle tõttu on nagu maskeeritud rahva maksustamine, sest eelarvesse ei ole kõiki sissetulekuid võetud. Ei saa seda loomulikuks pidada, et Asundusekapitali seadus võeti tunduvalt varem vastu kui asunduseadus. Asundusekapitali seaduse mõte seisab selles, et edaspidi asundamispolitiika läbi viia ja maasoovijaid maaga varustada, ning selleks otstarbeks anda laene neile, kel seda tarvis. Seepärast on päris selge, et enne oleks pidanud välja antama asunduseadus ja siis alles Asundusekapitali seadus. Meil toimiti aga vastupidiselt. Asunduseaduse väljatöötamisest ei ole midagi kuulda valitsuse ringkondades. Asundusekapitali eelarve arutamise puhul selgus, et Põllutöministeeriumis ei ole veel asutudki asunduseaduse väljatöötamisele. Põllutöministeeriumi juhtivad jõud on sellel arvamisel, et asundusekapitaliga tarvis enne teha katseid ühel või teisel alal, ja vastavalt nende katsete tulemustele välja töötada asunduseadus.

Seda ei saa õigeks pidada, kui katseid tehakse ühel või teisel alal kindla plaanita, ainult selleks, et vaadata, kas see mingisuguseid tagajärgi annab. Katseid võidakse teha ainult niisugustel juhtumistel, kui need väikesi summasid nõuavad. Enne peaksid olema kindlad sihid, kindlad juhtnöörid selle kohta, mida kavatakse teha ja mida tahetakse asundusekapitaliga korda saata.

Mis puutub käesolevasse asundusekapitali eelarvesse, siis peab ütleva, et siin väga vähe selleks otstarbeks tehakse, milleks õieti asundusekapital peaks olema. Puht asundamise peale antavad summad ja laen on tõepoolest õige väikesed, õieti $\frac{1}{20}$ tervest asundusekapitali eelarvest. Vaadeldes asundusekapitali eelarvet on selge, miks ta nii on. Suurem osa antud väljaminekuist on sääraesteks ülesanneteks, mis peab kiiremas korras läbi viidama. Mõningaid summasid minu arvates ei oleks pruukinud ühe aasta jooksul välja maksta, nagu paragrahv esimeses ettenähtud erakokkuleppe põhjal endistele mõisaomanikkudele-välismaalastele antavad summad, millised ulatuvad 980 kroonini ühe aasta jooksul. Ometi oleks võidud nendega säärasel viisil kokku leppida, et ühe aasta jooksul ei oleks tarvis kõiki summasid välja maksta, vaid teatud aastate jooksul. Siis ei oleks see koormanud niivõrt asundusekapitali kui säärast, ja meie oleksime asundamisele võinud rohkem summasid välja anda, kui seda praegu teha saame. Asundamisele oleks tarvis rohkem summasid välja anda. Kui liigume maal ringi, siis võib seal tähele panna, et maal maatahtjaid on väga palju. Põllutöministeeriumile saadetakse igal aastal tuhandeid palveid maasoovijate poolt, kes sooviksid maad saada. Nende hulgas on palju neid, kes eesõigustatud seisukorras, nagu tasuta maasaajad vabaduseristi omanikud, haavatasaanud ja langenud sõdurite perekonnad, samuti need isikud, kes sõdurina vabadusesõjast võtsid osa. Neid on meil väga palju, kes maad üldse ei ole saanud ja kes tõepoolest seda tahaksid saada. Maareformi põhjal antavad maad on suuremalt osalt jaotatud, sealt ei ole enam kuigipalju maad saada. Kuigi meil väga palju sõdureid sai maad maareformi põhjal, siis peab ütleva, et maareformi ei teostatud sel kujul, nagu oleks pidanud teostama, ja nagu Maaseaduse põhimõtte ette näeb, see on, anda maad neile, kes seda tegelikult ise harivad. Sellest põhimõttest ei ole meil järjekindlalt kinni peetud, ja seetõttu võime väga palju väärnähtusi maareformi teostamise alal tähele panna.

Kuna maareformi teostamise põhjal enam kuigipalju maid välja anda ei ole.

siis tuleb teisi teid otsida, kuidas varustada kodanikke maaga, kellel seda ei ole. Samuti palju on väikemaapidajaid, kelle koht küllalt elujõuliseks ei osutu, kuid tuleks elujõuliseks muuta. Sest praegusel ajal, kus inimesel on üks või kaks vaka-maad maad, sellel ära elada ei saa, ja on päris selge, et neile tuleb juurdelõiget anda.

Maaga tuleks varustada eeskätt neid, kellel ei ole üldse maad, kuid kes seda tahavad saada, ja teiseks neid, kellel maad vähe ja kelle koht elujõuliseks tuleks muuta. Need on kiired ülesanded, ja asunduseseadus oleks tarvis selles suunas välja töötada, et asundusekapitali summad oleksid ratsionaalselt ja otstarbekohaselt kasutatud.

Asundusekapitali seaduse järgi antakse ka laene maale elukorterite ehitamiseks. Need summad on aga kahjuks asundusekapitali tuleva-aasta eelarves väga väikestena ette nähtud. Teame, et väga paljudel juhtumistel inimesed maal ei saa teenistust ega tööd. Maal on tööpuudus eriti käesoleval talvel sama suur nagu linnas. Väga paljudel juhtudel ei saa inimesed lihtsalt seepärast maal tööd, ei saa aastateenijaina taludesse tööle minna, et neil perekonnad on. Taluperemehed ei saa suuremal osal juhtudel perekonnainimesi tööle võtta, sest neil puuduvad elukorterid, kuhu paigutada teenijaid ja nende perekondi. Vallalisi inimesi on kuidagi võimalik ära mahutada, aga perekonnainimeste juures on see raske. Selleks otstarbeks tuleks tõepoolest enam rõhku panna elukorterite ehitamisele maal ühel või teisel viisil. Kas antakse inimestele eluasemeks maad, et nad ise endile elumaju ehitaksid, antakse laenu, või jälle teisel teel muretsetakse korterid põllutöölisele. Selleks otstarbeks on tulevase aasta asundusekapitali eelarvesse väga väikesed summad võetud. Samuti on maade omandamiseks ja asundamiseks väike summa ette nähtud, kõigest 150.000 krooni ümmarguselt võttes. Selle summa ei saa tõepoolest palju teha, vaid see peaks tunduvalt suurem olema. Praeguse majandusliku raskuse tõttu lähevad paljud talud oksjonile. Sellele on mitu korda tähelepanu juhitud, et sagedasti säärased oksjonile määratud talud müüakse jumalamuidu ära, ja perekond, kes pidas neid maid, satub väga viletsasse olukorda. Siin peaks riik appi tulema ja katsuma mõju avaldada selleks, et oksjonile määratud suuremaid talusid asundusekapitali abil ostetaks. Samuti võiks ka vaba kokkuleppe põhjal talusid osta, ja suuremad talud väikeste tükkidena välja jagada neile, kes tahavad maad saada. Algas on seega Põllutöoministeriumi poolt

tehtud. Minu teada on paar talu osetatud, mis jagatakse välja maasoovijatele. Aga selle summaga, mis eelarves ette nähtud, ei saa kuigipalju teha, seepärast on hädatarvilik seda summat suurendada, tunduvalt rohkem summasid asundamiseks välja anda, ja ka laenu anda neile, kes ise soovivad osta maad, kas oksjonilt või vaba kokkuleppe põhjal.

Asundusekapitali seadus näeb ette, et rahvamajade ehitamiseks tuleb teatud summa sisse võtta, nimelt 10 miljoni senti ümber. Praegusse eelarvesse ei ole sentiigi rahvamajade ehitamiseks võetud. Komisjonis seletasid valitsuse esindajad, et meil puudub rahvamajade seadus. See seadus on praegu Riigikogu haridusekomisjonis arutamisel, ja loodetavasti võetakse see veel praegusel istungjärgul Riigikogu poolt vastu. Sellega kaob ka see ettekäänd, et meil rahvamajadevõrgu seadust ei ole. Seepärast oleks pidanud siin rahvamajade ehitamiseks teatud summad sisse võtma. Asundusekapitali seadus näeb ette seda, et meil tuleb laenu anda maaostmiseks väikemaapidamiste asutamise otstarbeks, samuti olemasolevate väikemaapidamiste täiendamiseks. Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seadusega loodi meil ligemalt 15.000 väikemaapidamist juurde, kes täiesti iseseisvalt teotsevad, aga tõepoolest on neil nii vähe maad, et seal kuidagi viisi ära elada ei saa. Viimastel üleskirjutamisandmetel, nagu statistika keskbüroo andmed näitavad, on meil väikeeluaseme kohtade arv tunduvalt suurem, kui siiaaani arvata võis. Nende arv ulatab kuni 50.000. Siiaaani aga arvati, et see arv kõigub 20—25.000 vahel. Vaadake nende kodanikkude ja perekondade, kes säärase 1—2-vakamaasuurustel maalapikestel elavad, nende olukorra parandamiseks ei ole siiaaani midagi korda saadetud ega sellele kuigi suurt tähelepanu pööratud. Kujutage ette, kuidas saavad inimesed niisugusel väikesel maalapikesel elada. Nad saavad ja võivad seal elada siis, kui nad oma töö ratsionaalselt korraldavad ja otstarbekohasele majapidamisele asuvad. Meil kulutatakse õige suured summad agronoomilisele nõuandele, selleks antakse tervele reale mitmesuguste organisatsioonidele õige suuri summasid ja toetusi niihästi riigi eelarve korras, kui ka igasuguste teiste eriotstarbeliste summade kaudu. Aga kui vaadelda põllumajandusliku nõuande tegevust, siis meie näeme, et see sihitud peajasjalikult sellele, anda nõu ja toetust normaal-talu pidajatele, suuremate ja kesktalude pidajatele, aga väikeste talude pidajatele ei anta kuigipalju toetust ega nõu, vaid kui meil korraldatakse kursusi ja

loenguid jaoskonna agronoomide poolt, siis need loengud ja kursused on korraldatud ja mõeldud peaaesjalikult kesk- ja suurtalupidajate jaoks. Aga just väike- maapidajate jaoks meil kuigipalju kursusi ja loenguid korraldatud ei ole, sellele ei ole kuigi suurt rõhku pandud. Minu arvates peaks üks osa sellest ülesandest asundusekapitalile langema, ja selleks peaks siin leitama teid ning võimalusi, kuidas väiketalude korraldamise nõuandele suuremat rõhku panna. Päril selge, et väikemaapidaja võiks samuti kõigiti kursustele ja loengutele minna, aga ta ometi ei saa seal näpunäiteid ja juhatast, kuidas oma väikeselt maalapikeselt suuremat tulu saada. Samuti teame, et Põllutöoministeeriumi põllumajanduse osakond ei ole kuigi suurt tähelepanu sellele pööranud. Eeskätt tuleks mõelda sellele, et põllumajanduse saaduste ümbertöötamisel tuleks samuti ühistegevuse teele asuda, nagu näeme piimaja võiasjanduse ning lihakasvatuse — peekoni — alal, kus ühistegevuse teele asutud otstarbekohase turu leidmiseks ja otstarbekohaseks ümbertöötamiseks. Väikemaapidajaile ei anna piimakari ja peekonsigade kasvatus maa vähesuse tõttu kuigipalju sissetulekut, vaid neile tuleks leida teisi majapidamise harusid, mida nad võiksid kasutada ja millele üle minnes nad tunduvalt rohkem sissetulekut saaksid oma maalapikesest. Sel alal tuleks rohkem tähelepanu pöörata kolmele maapidamise harule: aiapidamisele, kanakasvatusele ja mesilastepidamisele. Meil töötavad küll aiatööseltid, kus mõnedki instrktorid ametisse seatud, samuti on olemas ka kanakasvatuse instrktoreid, aga ma olen maal küllalt liikunud, olen kuulnud, et loenguid, kursusi korraldatakse, aga kunagi ei korraldata neid sääraseis kohtis, kus väga palju väikemaapidajaid. (A. Laur, as: Kanakasvatuse ja aiapidamise loenguid on ju korraldatud.) Härra Laur, ma tean seda küll, et neid on korraldatud, kuid ma juhin tähelepanu just sellele, et sääraseid kursusi kahjuks ei korraldata neis kohtis, kus väga palju väikemaapidajaid, näiteks alevikkudes ja nõndanimetatud popsikülades, vaid neid korraldatakse kas asundustes või vanades otustaludes, üldse seal, kus suuremad maapidajad. Vaadake sellele ei ole meil rõhku pandud, kuid siiski tuleks tõsist tähelepanu sellele pöörata, et väikemaapidajaile võimaldada rohkem agronoomilist nõuannet. Ka ei ole mingit rõhku pandud aiasaaduste ümbertöötamisele. Kui meie aiasaaduste ümbertöötamisele samasugust rõhku paneksime, kui piimasaaduste ümbertöötamisele, siis kasvaks aiasaaduste väljavedu tunduvalt. Tuleks otsida turgu meie

aiasaadustele, siis hakkaks rahvas aiapidamist ka rohkem edendama, sest aiemaapidamistes annaks aiapidamine ja kanakasvatamine tunduvalt suurema sissetuleku kui kõrsvilja kasvatamine. Viimasest väikemaapidaja kuigipalju sissetulekut ei saa.

R. P e n n o (as): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Eelarve seaduse järgi kuuluvad kõik eelarved, mis eripõhikirjade alusel töötavate ettevõtete majapidamiseks vajalikud pole, eelarve lisadena avaldamisele.

Asundusekapitali seaduse järgi on eraldatud teatav kapital põllumajanduse edendamiseks, asundusekapitaliks. Selle eelarve vastuvõtmine on harilikult seotud riigi eelarve vastuvõtmisega. Meil viibiki riigi eelarve redigeerimine seetõttu, et tähendatud eelarvet rahaasjanduse komisjonis õigel ajal vastu ei võetud. Mina isiklikult arvan, et meie ei ole siin õiget teed käinud, kui selle eelarve vastu võtame ühes riigi eelarvega, nimelt sel põhjusel, et asundusekapitali valitsemine ja tema summade korraldamine allub maapanga eelarvele ja viimase eelarve ühtub kalendriaastaga. Nüüd peab maapank eriti väljavõtte tegema asundusekapitali valitsemiseks.

See on täiesti ebaloomulik seisukord, sest mõne kuu kestel tuleb nagu ilma eelarveta töötada, ja aruanne maapangas viibib. Ma ei saa aru, kuidas saab siin arvepidamist korraldada, kui on kaks tähtaega. Sellepärast sõna võttes asundusekapitali eelarve puhul tahaksin valitsuse tähelepanu juhtida sellele, et mingisugust takistust ei ole selleks, et asundusekapitali eelarve vastu võetaks enne 1. jaanuari ja juurde lisataks riigi eelarvele. Riigikogu võib selle vastu võtta, ja selle võib juurde lisada hiljem vastu võetavale riigi eelarvele. (K. P ä t s, põl: Mistarvis? Ei ole vaja.) Ei ole seda ka tarviski, sest need summad on broneeritud, ja neid ei saagi eelarve korras mujale tarvitada. Kui aga tahetakse maksva korra järgi käia, siis raskendab see maapanga asjaajamist, igatahes ei ole see otstarbekohane. Emba-kumba, kas seame maapanga asjaajamise 1. aprillile, või viime asundusekapitali eelarve sellele tähtajale. Minu arvates ei ole mingisugust raskust asundusekapitali eelarvet sellele tähtajale viia, ei ole mingisuguseid takistusi selleks, et seda eelarvet varem vastu võtta.

Põllutöominister A. K e r e m: Ma luban endale paar märkust selle kohta, mis pärast asundamise otstarbeks ei ole eriliselt suuri summasid ette nähtud. Peame arvesse võtma, et peale nende asunda-

miste, mis käesoleva seaduse § 5. ette nähtud, oleme möödunud kümne või ühe-teistkümne aasta jooksul asundanud pea-aegu poole riigis olevast maatagavarast. Meil ei ole asundamisprotseduur veel lõpule viidud. Kui käesolevat asundusekapitali eelarvet vaadelda, siis näeme, et kõik suuremad summad just selle töö edasiviimiseks kulutatakse. Üksi asunikku-dele ehituselaenuks on ette nähtud 2 miljonit krooni, see tähendab pea pool asundusekapitali eelarve-summast. Seepärast on ka loomulik, et asundusepolitika laiendamisel uutele aladele, praegu, kus vana töö alles pooleli, maamõõtjad ning teised ametihed selle töö juures kinni on, teatava tagasihoidlikkusega tuleb teotseda. Ei ole mõeldav, et meie esimestel aastatel suudaksime suurejooneliselt soid kultiveerima hakata, sinna uusi majapidamisi rajada, või jälle hakata suurel määral uusi maid kokku ostma, või jälle suurel määral finantseerida neid, kes endale maatükid asumise otstarbel ostnud. Seepärast asundusekapital peab tagasihoidlikult teotsema, ja paistab, et see otstarbekohane on, sest ei ole ju kellelgi selge ette öelda, missugune neist asundamisviisidest kõige otstarbekohasem, kas peaauglikult uudismaadele juhtida tähelepanu, või nüüd katsuda võimalikult palju suuremaid maaüksusi, mis müügile tulevad, üles osta, neid partselleerides, või toetada üksikuid maaostjaid, kes siin ja seal endale maatüki asumiseks ostnud.

Eriti uudismaade suhtes ollakse väga mitmesugusel arvamisel, ja on eriti mõnelt poolt seda toonitatud, et uudismaadele asundusekohtade loomine kõige kallimaks läheb, ja meile, kus nüüd maa hind võrdlemisi odav, väga küsitavaks võib minna. Aga teiselt poolt jälle on väga palju ka neid, kes väga sümpaatselt sellele vaatavad ja ütlevad, et meie kultuurpinda seega laiendame, meie rahva üldist produktioonivõimet selle kaudu tõstame, ja seepärast, kuigi see rahaliselt ja näiliselt ennast ei tasu, tuleb seda tööd siiski teha ja jätkata. (M. M a r t i n s o n, põl: Praeguse tasuvuse juures tuleb aga kahelda, kas neid pärast jälle oksjonile ei tule saata.) See võib õige olla, härra Martinson, aga mina tean ka, et paljud just Teie sõprade hulgas on risti vastupidisel arvamisel, kes ütlevad, et esimeses järjekorras tuleb soid kultiveerida, aga mitte partselleerida talusid. (V a h e l h ü ü e.) On väga küsitav, kas tuleb soomaale asutada suuri talusid. Suurte talude juures on palju kapitali vaja, et kõike maad üles harida, ja vaevalt suudab riik ühele isikule niipalju anda.

Edasi tuletati meelde, et asundusekapitali eelarves puuduvad summad rahva-

majade ehitamiseks. Need summad ei ole välja jäetud ettekäändel, vaid teadlikult ja põhjendusega, et vastaval korral tuleks asundusekapitali kokkuseadmisel suurenevaid kulusid katta eriobligatsioonide väljaandmise teel. Ei taheta sellele teele asuda, siis on raske asundusekapitali eelarvesse rahvamajadele määratud kulu sisse võtta. Valitsus oli seisukohal, et kuni 1935. aastani ei ole võimalust rahvamajade ehitamiseks summasid sisse võtta, kuna need summad aga tarvilikud on, siis võiks need asundusekapitali eelarvesse võtta edaspidi.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

8. Tsiivil-kohtupidamise ja kaubandusliku kohtupidamise seaduste muutmise seadus kaubanduslikkude ja tööstuslikkude ettevõtete ajutise administratsioonide sisseseadmise kohta — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja V. H a s s e l - b l a t t: Austatud Riigikogu liikmed! Selle seaduse vastuvõtmiseks etteoodud põhjused, kui ka need raskused, mis üldkomisjonil olid tarvilikud kiires korras läbi arutada, on seletuskirjas tähendatud. Kuid siiski luban enesele nende küsimuste juurde tagasi tulla, et Riigikogul selge oleks, missugustel põhjustel üldkomisjon leidis tarvilikuks selle elnõu esitada Riigikogule vastuvõtmiseks sel kujul. Need põhjused, mis 1889. aastal olid selle vastu, et Vene administratsiooni instituuti laiendada Baltimaale, need on ka tänini maksvad. Esiteks oli see instituit juba tol ajal vananenud, ta on 1832. aastast pärit. Teiseks on see instituit tihedalt seotud Vene kaubanduseõigusega, mis meil täielikult ei maksnud, sest meil olid omad kaubanduslikud kombid, ja nendega ühtlustada Vene omi, — seda ei viidud läbi viimase päevani, mil olime seotud Vene riigiga. Administratsiooni instituit on sellest ajast, kui meie maal kohtureform läbi viidi, veelgi vananenud. Praegu on administratsiooni instituit maksev vist ainult Leedus. Teisest küljest puuduvad meil kõik seaduseandlikud määrused, mis teistes maades olemas konkursi ärahoidmiseks. Kõigis mais, välja arvatud Soome, Läti, Lõunaslaavi, Kreeka, on säärased seadused olemas, niinimetatud Vergleichsverfahren, mis annavad võimaluse kreditoridele teatavatel tingimustel raskustesse sattunud ettevõtet oma valitsemisele võtta ja konkursi ära hoida, sest kõigile on teada, et konkursi läbiviimine on seotud mitte ainult suurte majanduslikkude vapustustega, vaid ka väga suurte kaotustega. Kui

kõiki neid raskusi ära tähendada, mis sellest seadusest tingitud, siis võib öelda, et seda seadust, mis võtab üle veneaegse institutsiooni, ei ole katset tehtud igas küsimuses kokku kõlastada Balti Era-seadusega ja meie hüpoteekaari-õigusega, mis omal ajal, kui konkursi instituut ka meie maa peale laiendati, konkursi suhte läbi viidi terve rea paragrahvidega. On võimalik, et administratsiooni instituudi juures, kus mõeldudvad niimetatud administratsiooni aktid, kus kreditorid dikteerivad omad soovid, mille järgi vastava ettevõtte varandus tuleb saneerida, sääraste aktide kokkuseadmisel võivad väikeste kreditoride huvid vähem kaitset leida, kui konkursi puhul ette nähtud.

Raskusi tekitas küsimus, kui võrd on läbi viidav kriminaal vastutus maksuraskustesse sattunud ettevõtte juhtide suhtes, mis enesest konkursivalitsusele üleminekul kergemini läbi viidav, kui administratsiooni puhul.

Oli veel terve rida küsimusi, mis siin tekkisid. Üldkomisjoni soov oli, et meil maksma pandaks seadus, mis oleks moodsam, mis vastaks praeguste oludele ja mis Lääne- ja Kesk-Euroopa riikides praegusel ajal maksab. Kuid selgus, et selleks ei ole aega küllaliselt, et selleks kodifikatsiooni komisjoni eeltööd ei ole küllalt edenenu. Selgus ka, et veneaegsete normide ümbertöötamine võtaks liiga palju aega, ja see ei oleks töö, mis üldkomisjon võiks oma jõududega läbi viia. Seepärast, lugupeetud Riigikogu liikmed, saab teil selgeks, mis pärast üldkomisjoni soovitab teile selle seaduse vastu võtta ainult ajutiseks tarvitamiseks. Üldkomisjonil on Vabariigi Valitsuse lubadus, et lähemal ajal esitatakse täiesti küps ja täielik seadus nende küsimuste korraldamiseks. See üldkomisjoni soov, võtta vastu seadus ainult ajutiseks tarvitamiseks, on tähendatud esiteks pealkirjas, kus seda seadust nimetatakse ajutiseks, ja teiseks on selle seaduse viimse osas tähendatud, et ta maksvus lõpeb 31. detsembril 1931. Vene ajal teetsid administratsioonid kümme ja isegi 15 aastat, ja seepärast nimetatud administratsioonitel ei olnud kasulik ettevõtet enam jalgule seada ja ei olnud ka kasulik teda konkursile lasta. Käesoleva eelnõu põhjal on administratsioonid kohustatud juba ühe aasta möödumisel ettepaneku tegema kohule, administratsioon lõpetada selleks, et ettevõtte jälle oma elu edasi elaks oma juhtimisel, või administratsiooni asemel konkursivalitsus sisse seataks.

Üldkomisjon on ka mõned teised muudatused selle seaduseelnõus ette võtnud. Nimelt leidsime, et ei ole õiglane Vene

kaubandusliku kohtupidamise seaduse § 403 maksma jätta. Selle paragrahvi järgi on kreditorid, kes nõuavad administratsiooni sisseadmist, kohustatud riigipankadele, kellele see ettevõtte raha võlgu, selle summa sel puhul, kui administratsiooni asemele tuleks konkurs, sularahas välja maksma. Et meie riigipankadel on hoopis teine iseloom, käesoleval puhul võib jutt olla ainult Pikalaenu pangast, kuna Eesti Pank ei ole riigipank, et meie Pikalaenu pank töötab teisel alusel, kui Vene riigipank, et ta on kommerts alal teotsev, siis leidis üldkomisjon, et riigipanga eesõigustus ei ole millegagi põhjendatud, rääkimata sellest, et administratsiooni instituut ei oleks läbi viidav, sest erakreditoridel oleks täiesti võimata seda kohust enesele võtta. Seepärast on välja jäetud § 403 maksvus.

Tõlketöö juures, sest veneaegne mõni paragrahv tuli tõlkida, on üldkomisjon ühes paragrahvis, kus tähendatakse, mis sugused ettevõtted võib administratsiooni alla võtta, sõna „obshirnõja“ tõlkinud sõna-sõnalt „suureulatuslikud“ kaubanduslikud ja tööstuslikud ettevõtted. „Obshirnõja“ ettevõtteid on säärased, kelle tegevus on sügavalt ühenduses rahvamajandusega selle sõna tõsisel mõttes.

Üldkomisjon oli arvamisel, et selle seaduseelnõu käsitlemisel, ja selle käsitlemine on börsikomitee ja kohtu käes, tuleks tõsiselt arvestada endise Vene senati arvamisega ja Riigikogu soove, et administratsiooni instituut tuleks kohaldada ainult suurettevõtete suhtes, kelle majanduslik tähtsus tihedasti seotud rahvamajandusega, mitte aga igatüüpi ettevõtte suhtes, olgu ta võibolla ka suur.

Selle seaduse II lugemisel luban enesele, teha redaktsioonilise muudatuse, millest ma praegu tahtsin teatada. Selle seaduse I osa käsitleb neid määrusi, mis erandlikult määratud konkursi toimetamise suhtes, mis muidugi tulevad maksma jätta sel korral, kui see seadus kaotab 1931. a. maksvuse. Seepärast kavatsen II lugemisel ettepaneku teha, I osa täielikult välja jätta ja ka pealkirjas vastav muudatus ette võtta. Seletuskirjast ja minu seletustest, härrad Riigikogu liikmed, näete, et üldkomisjon kerge südamega ei soovi seda seaduseelnõu vastu võtta. Ta soovib selle vastu võtta ainult põhjustel, mis tingitud meie majanduslikust raskusest. Missugusest raskusest, selleks võtan pärast Riigikogu liikmena sõna. Majandusettevõtteid, keda üldkomisjoni paluti, olid üksmeelselt arvamisel, et säärased instituudid, administratsioonid, oleks väga raske mõnel ettevõtte liikideerimise puhul suuri vapustusi ära hoida. Selle seaduse kõige parem ta-

gajärg, lugupeetud Riigikogu liikmed, tema vastuvõtmise puhul oleks muidugi see, et ta soodustab eraadministratsioonide sisseseadmist. Meie teame väga hästi, et krediidiandjad, suurpangad eriti, nii ei rutta oma klientidele konkursiavamisega, sest nad teavad, et konkurssiminekul on ka nende krediit, nendel saadavad summad hädaohus, seepärast seavad nad eraadministratsioonid sisse, panevad oma mehe selle ettevõtte juhatusse, oma raamatupidajad ametisse, ja eraadministratsiooni kaasabil saneeritakse see ettevõtte või luuakse vähemalt soodsad tingimused ta likvideerimiseks. Mitte igakord ei õnnestu säärast eraadministratsiooni läbi viia, sest selleks on tarvis kreditoride nõusolek, ja väikekreditorid võivad mittenõusolekul sundida suurkreditorid konkursiga leppima ja ettevõtte konkursi lasta minna, ehk väikekreditoridele võlad kinni maksta. Kõigeparem tagajärg seadusel oleks see, kui ta aitaks kaasa, et eraadministratsioonid seataks sisse, mis on rahvamajanduse ja kreditoride huvides. Kui kreditoridel on väljavaade, et nad võivad sundadministratsiooni nõuda, siis kõigi kreditoride kokkuleplikus nõusolekus eraadministratsioonide sisseseadmine on kättesaadav.

Neist paremtest, mis administratsiooni instituudil on, neist palju rääkida ei pea ma siinkohal tarvilikuks. Eeskätt on selge, et administratsiooni instituudi puhul on võimalik ettevõtet saneerida, samuti ka finantseerida likvidatsiooniks tarvisminevad korraldused. Administratsiooni instituudi peasiht on see, et ettevõtet saneerida, et muretseda selgust selle üle, kas saneerimine võimalik. Kui see võimalik ei ole, siis administraator pöörab konkursi poole. On selge, et administratsiooni kestuse ajal võib kõiki eeltöid teha, et pärast ettevõtte ilma suurte vapistusteta võib konkursi toime panna. Selles mõttes on seadus majanduslikkudel põhjustel tarvilik. Seda arvas ka üldkomisjoni enamus, kusjuures üldkomisjon üksmeelselt tunnustas, et see seaduseelnõu hädaabinõu on. Teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

A. Jõeäär (stp): Väga lugupeetud rahvasaadikud! Üldkomisjoni seletuskirjast ja lugupeetud härra aruandja seletustest järgneb, et Riigikogu peab maksma panema seaduse, mis õieti kuskile ei kõlba, vana saja-aastase Vene seaduse, mis ajast ja arust jäänud, mida omal ajal isegi Baltimaal maksma ei pandud, sest et see vastolus oli meil maksvate õiguslike normidega. Peab nüüd selle seadusega maksma panema meil säärase

korra, missugust õieti kuskil maailmas ei tunta.

Selle asemel, et Lääne-Euroopa eeskju järgi mõni sel alal väljatöötatud moodne seadus maksma panna, otsitakse kolikambrist üks saja-aastane inventar. Kui seda olukorda piltlikult kujutada, siis peaks ütlema, et meie sel ajal, kus mujal lennukeid tarvitatakse liikumisvahenditena, koitanud isa-isade puutelgedega vankri välja toome. Ja oleks see veel isa-isade vanker, see on lihtsalt üks rataseta vana Vene käru. (N a e r pahemal pool.)

Nüüd küsime siinjuures, kes on selles süüdi, et meie säärase rumalusega peame valmis saama, ise sealjuures teades, et see on kõige halvem seadus, mille Eesti seaduseandlus seni üldse loonud. (Aruandja V. Hasselblatt: Ei ole, on halvemaid.) Härra Hasselblatt'i arvates on mõni seadus veel halvem. (K. P ä t s i, põl vahelhüüe.) Kõigepealt peab ütlema, et siin ärgu tuldagu Riigikogu süüdistama. Härra Kohtu- ja siseministril oli julgust eelarve arutamise ajal öelda: Riigikogu rikkuvat tema ja valitsuse häid seaduši. Võibolla ta peab neid parandusi, mis üldkomisjon jõudis selle lühikese ajaga teha, ka selle hea seaduse rikkumiseks. Temal on tõepoolest veidi isegugene arusaamine seadustest. Ma arvan aga, et kõik need, kes selle seaduseelnõu arutamisest komisjonis osa võtsid, võivad tõendada vastupidist. Kui see seadus oleks esitatud Riigikogule sel kujul, nagu valitsus selle esitas, siis ei oleks seda seadust üldse saanud käsitleda ei ühegi meie suurema ettevõtte suhtes, ühegi ettevõtte suhtes, keda meil ohtrasti riigi rahadega finantseeritud. Kui Vene seaduse § 403 oleks maksma pandud, siis ei oleks administratsiooni sisseseadmisest nende ettevõtete kohta saanud kõnetki olla.

Kui see seadus, vaatamata neile väikestele muudatustele, mis komisjon teinud, siiski nii halvaks on jäänud, kui seda näete, siis seepärast, et kui selle seaduseelnõu teisele lugemisele üldkomisjonis asuti eile kell 5, teatati, et hiljemalt kell 7.30 min. peab eelnõu olema valmis ühes seletuskirjaga, nii et selle paljundada ja Riigikogu liikmetele kätte saata võiks.

Meil ei ole aga kuskil nende päevade sees väikse löönud, ega ei ole ka midagi säärast juhtunud, et selle seaduseelnõu peaks 2 tunniga läbi arutama ja vastu võtma. Need asjaolud, millest kõneleb Vabariigi Valitsuse seletuskiri, olid olemas juba aastaid tagasi, ja igatahes viimaste kuude jooksul ei ole midagi erilist juhtunud. Õieti oleks minu arvates tulnud selletaoliste seaduseelnõude — mitte niisuguste, nagu praegu Vabariigi Valitsus

esitanud, vaid niisuguste, millised maks-
mas välismaal — väljatöötamisele asuda
siis, kui Eesti Pank hakkas finantseerima
igasuguseid ettevõtteid, ilma et panga ju-
hatas sealjuures oleks kinni pidanud ei
oma põhikirjast ega neist põhimõtetest,
mille järgi iga korralik panga juhatus
peaks talitama raha väljalaeenamisel.
Meie mäletame kõnelustest, mis Riigiko-
gus sel puhul peeti, et Eesti Pank andis
välja laene igasuguse kindlustuseta või
väga nõrkade kindlustustega. Finantsee-
rimisel ei olnud kaaluvad rahvamajandus-
likud huvid, vaid olid mõduandvad min-
gisugused teised huvid. Ja seal ei ole vist
patust puhas ükski meie valitsevatest
erakondadest. Meie teame, kelle kätte
läksid need summad, mis kullatagavara
realiseerimisest saadi, teame, mis sündis
sel ajal, kui rahvaerakond valitsuses oli.
Praegu on järg tööerakonna käes, ja kui
see läbi, siis on ka kõik läbi, ja ei jää
muud järele, kui üks üldine administrat-
siooni sisseseadmine. (V a h e l h ü ü e
keskelt.) Ainuke, kes midagi paremat
teha ei saanud, sest mis oli tehtud, oli
tehtud enne. (K. B a a r s, tõer: Mis
praegugi saab teha?) Mida praegune va-
litsus oleks võinud teha, selle juurde
tulengi nüüd.

Meil on kohtuministeriumi kodifikat-
siooni osakonnas paar aastat räägitud
Saksa „Vergleichsordnung“i taolise sea-
duse väljatöötamisest, ja ministerium,
kes majanduseelu peab korraldama, oleks
võinud siis hiljemalt, kas või möödunud
sügisel korralduse teha, et selle seaduse
väljatöötamisega veidi kiirustataks, ja
meil oleks moodsa korraliku seaduse või-
nud juba jaanuaris või veebruaris Riigi-
kogu vastu võtta, ja poleks tarvis olnud
niisugust seadust vastu võtta nagu praeg-
une. (M. J u h k a m, tõer: Miks just sü-
gisel ja mitte läinud kevadel?) Ma ei tea,
mispärast härra Juhkam, kes mineval ke-
vadel ka valitsuses oli, ei korraldanud
asja nii — seda peab härra Juhkam ise
muidugi paremini teadma.

Meie Majanduseministerium, kes ees-
kätt peaks hoolitsema säärase asjade
eest, on süüdi selles, samuti on süüdi
majanduseringkonnad, need, kes nüüd
selle küsimuse algatasid, ja kes seniajani
rahulikku und maganud.

Mida on teinud kaubandus-tööstus-
koda, kes meie ärielu korraldamisest
peaks tõsiselt huvitatud olema?

Need ringkonnad ja Majandusemini-
sterium on süüdi selles, et Riigikogu täna
sunnitud on arutama seda halba seadust,
mis mitte ainult igale juristile, vaid igale
terve mõistusega inimesele vastuvõtmatu
on. Peab ütlema, et haigus on lastud liiga
kaugele minna, samuti nagu mõni inime-

negi arsti juurde tuleb niisuguses staa-
diumis haigusega, kus enam korralikkude
abinõudega arstida ei saa, vaid peab ar-
stimiseks abinõusid käsitlema, mida hari-
likult ainult hobuste juures tarvitatakse.
Selles, et eelnõu juriidiliselt kuskile ei
kõlba, olid üldkomisjonis kõik, erakondi-
kule kuuluvusele vaatamata, ühisel arva-
misel.

Komisjoni enamus, kellelt Majanduse-
minister Vabariigi Valitsuse nimel kate-
gooriliselt nõudis seaduse vastuvõtmist,
hindas selle juriidiliselt halva seaduse
rahvamajandusliku mõju kõrgemaks ju-
riidilise külje halbustest. Ta oli selles ar-
vamises, et seadus annaks majanduseel-
teatud tagajärgi, mis üle kaaluksid juri-
idilised puudused. Kuid ka selle resul-
taadi hindamises läksid arvamised lahku.
Isegi lugupeetud komisjoni esimees härra
Teemant oli selle seaduse majanduslik-
kude tagajärgede suhtes teistsugusel ar-
vamisel kui komisjoni enamus. (M. J u h k a m,
tõer: Ja komisjoni liige Rei ka tei-
sel arvamisel kui Teie.) Komisjoni liikme
Rei lõppkokkuvõtte oli ka see, et halb sea-
dus ikkagi ei kõlba. Lahkuminekuud selle
seaduseelnõu majanduslike tagajär-
gede hindamises olidki need, mille üle
peaasjalikult üldkomisjonis vaieldi. Ena-
mus jäi lõpuks sellele arvamisele, et taga-
järg oleks positiivne, ja selle tõttu pool-
das seaduseelnõu. Aga vähemus kahtles
majanduslike heade tagajärgede juu-
res ja arvas, et seadus neid tagajärgi ei
anna, mida loodetakse, küll aga toob en-
daga ka majanduslikke halbusi.

Mis vahe on administratsiooni ja kon-
kursi vahel, selle üle ei maksa hakata
pikka juttu ajama. Administratsioon on
saneerimiseks. Kui võimalik on ettevõtet
saneerida, on administratsioon, eeldusega,
et ta korralikult töötab ja korralikkudes
kates on — mitte säärasel alusel, nagu
seda praegune eelnõu võimaldab, — abi-
nõu, millest võivad kasu saada selle haige
äri kreditorid, võivad kasu saada ka
tema deebitorid, ja võibolla, kui ta väga
hästi läheb, ka äriosanikud ise. Seal, kus
säärane saneerimine võimalik ei ole, seal
ei ole administratsiooni sisseseadmise
tagajärg enamuse-kreditoridele, kelle
kätte läheb äri juhtimine, samuti ka de-
bitoridele, peaaegu sugugi parem, kui
konkursi juures. Sealjuures on ta aga
vähemus-kreditoridele, kes täiesti kõr-
valdatakse igasugusest osavõtust, tingi-
mata kahjulik.

Komisjonis arvestati muu seas selle
seaduse vastuvõtmise tagajärjena võima-
like teotsemiste psühholoogilist mõju
ja arvati, et psühholoogiliselt mõjub mõne
suurema äri administratsiooni alla võtmi-
ne paremini, kui konkursivalitsuse alla

seadmine. Selle psühholoogilise mõju hindamine on ka üks väga subjektiivne asi, millest igauks isemoodi aru saada võib, ja mina arvan, kui asi jääb sisuliselt samaks, mis ta oli, siis nimi midagi ei muuda ja mingisugust paremat psühholoogilist mõju avaldada ei saa. Küll võib aga välismaal sääraste äride administratsiooni alla seadmine, kes sisuliselt peaksid konkursi alla kuuluma, halba mõju avaldada, ja veel halvemat mõju võib avaldada see, kui võtame erakorralise seaduse vastu selleks, et säärast talituseviisi võimalikuks teha. See kõigutaks usaldust meie õigusliku korra vastu. See, kui üks äri, olgu ta suur või väike, jääb pankrotti, see ei takista veel väliskapitali juurdevoolu meile, kui seal kõrval veel terved ärid on. Iga väliskapital on huvitatud turgede leidmisest mujal, ja kui ei ole karta, et raha kaotsile läheb, siis saadetakse kapitali sinna, kus vähegi võimalik, kuid kus muidugi peab ka õiguslik kord riigi poolt kindlustatud olema. Kui aga säärane seaduse tekst, mis siin praegu vastu võetakse, satub välisriikidesse, ja ta satub tingimata, sest iga välisesindaja on ka majanduslike küsimustest huvitatud ja saadab ta oma kodumaale, siis on psühholoogiline mõju seal küll väga halb, kui seal siis arvustatakse seda saja-aastast Vene seadust, mille siin nüüd maksmapaneme, seda korda, piiramatu omavoli võimalust, mis antakse enamuskreditoridele vähemuse üle. (K. P ä t s, põl: Teie räägite, et see seadus maksis Venemaal, ometi ei või öelda, et väliskapital selle seaduse pärast Venemaale tulemata jäi.) Meie ei või praegust Eestit võrrelda Venemaaga. Venemaa suutis elada väliskapitalita, seal olid teistsugused tingimused... (K. P ä t s, põl: Teie räägite õiguslikust korrast. Mina arvan, et see seadus õigusliku korra mõiste alla käis Venemaal, nii ka meil.) Venemaal võeti administratsiooni seadus 1832. a. vastu, ja seal niisugust vaidlust selle seaduse puhul ei olnud, nagu on meil praegu. (K. P ä t s, põl: Mis seal teisiti on olnud? Ka seal on selle seaduse vastaseid olnud?) Härra Päts teab väga hästi, mis seal teisiti on olnud. (Riigivanem O. Strandman'i vahelhüüe.) Härra Strandman on sama hea jurist, kui härra Päts, ja teab väga hästi, missugune õiguslik kord oli Venemaal.

Lõpuks pean oma kohuseks tähelepanu juhtida ühele vastolule, mis tekib käesoleva seaduse vastuvõtmisel 20. mai 1927. a. seadusega Aktsiaseltside ja osuühingute kohta käivate seaduste täiendamise kohta, eriti selle seaduse § 5.

Käesolev seadus jätab selle seaduse täitsa jõusse, ta ei muuda seda sugugi. Praegune seadus kõneleb sellest, et äri

võib administratsiooni alla seada, kui temal vähemalt 50% varandusest alles, s. o., kui temal aktivas on 50% sellest, mis passivas näidatud. 1927. a. maksmapandud seaduse, mis käib küll ainult aktsiaseltside ja osuühingute kohta, § 5. kõneleb: „Niipea kui ilmsiks tuleb seltsi või ühingu maksuvõimetus, peab juhatus nõudma konkursi avamist; sama on maksev ka siis, kui selgub aastaaruandest või vahepealsest bilansist, et varandus enam ei kata võlgu“. (K. P ä t s, põl: Kuidas? Kui ta ei kata? Muidugi nii, kuid selle seaduse järgi peab 50% olema alles.) Aktsiaseltside seaduse järgi peab olema mitte 50%, vaid palju rohkem. (K. P ä t s, põl: Seal on öeldud, kui ta ei kata... — Riigivanem O. Strandman: Kui katub, siis ei ole.) 50% ei saa 100% katta. (K. P ä t s, põl: Aktiva ja passiva, kummagil on 50%). Kui mõlemad kokku arvata, siis küll, kuid säärast kokkuarvamist ei tarvitata, vaid mõlemaid võrreldakse, kui aktivas on veel 50% sellest, mis passivas näidatud, siis võimaldab praegu arutusel olev seadus administratsiooni sisseadmist. Edasi on öeldud, et kui aastaaruandes või vahepealsetes bilansis ilmsikstulnud kahi ulatub krediitsetsides või ühingu ühe kolmandiku, teistes aktsiaseltsides või osuühingu poole põhikapitali suuruseni, siis peab juhatus viibimata vastavad abinõud tarvitusele võtma. Kui suur osa põhikapitali on üldbilansis, seda teame väga hästi. See on ainult üksikutel juhtumistel, kus see ulatub 10%-ni. Seega, kui 5% kaotsile läinud üldbilansist, tekib konkursiküsimus. Aga niipea, kui niisuguste aktsiaseltside kohta tahetakse käesolevat seadust tarvitada, satutakse otsekohe vastollu § 5., ja tekib küsimus, kas ei tuleks nende juhatuse liikmed vastutusele võtta Uue nuhtluse seaduse § 605. põhjal, mis maksmapandi 1927. a., ja kas ei satuks juhtivad jõud seltsides siis selle kriminaalparagrahvi otsa. (K. P ä t s, põl: See administratsioon seatakse ju kohtuaktiga sisse.) Siis, kui administratsioon sisse seatakse, siis peab selleks olema mingisugune põhjus, ja kui selle akti sisseadmisel avalikuks tuleb defitsiit, siis tuleb juba aktsiaseltside seadust käsitleda. Selles küsimuses ei saadud üldkomisjonis lõplikult selgusele jõuda. Mina arvan, et käesolevat seadust sel kujul, nagu see praegu esitatud, ei saa aktsiaseltside kohta käsitleda. Seda võib käsitleda ainult füüsiliste isikute suhtes, ja säärasel korral langeb ära tema kiire maksmapanemise tarvidus, sest füüsilistel isikutel ei ole meil säärased laialisi ettevõtteid, mille kokkulangemine riivaks rahvamajanduslike huve.

Kokku võttes on seadus juriidiliselt allpool igasugust arvustust, ta majanduslik tagajärg oleks eitav, kahjulik rahvamajandusele ja halvaks koguni väliskrediidi saamise võimalusi. Lõpuks on küsitav, kas eelnõu juriidiline konstruktsioon üldse võimaldab seda kohaldada aktsiaseltside ja osühingute kohta. Ei näi mingisugust põhjust olema seda seadust vastu võtta. Riigikogul tuleb lahtiste silmadega seda seadust arutada, sest vastutus, mida selle seaduse vastuvõtmine veeretab neile, kes selle teokssaamiseks kaasa aitavad, see vastutus on minu arvates väga suur. Sotsialistlik rühm ei poolda seda eelnõu neil põhjustel, mis mul au oli siin ette kanda, ja ei saa selle seaduse vastuvõtmise poolt hääletada.

Majanduseminister J. Zimmerman: Kui seadus on uus, siis öeldakse, et meie ei tea, mis seega võib juhtuda, kui uue seaduse vastu võtame ja selle maksma paneme. Kui meie nüüd näeme, et seadus on väga vana, ta on juba kaua maksvuselt olnud, ja suurriik on suutnud teda kasutada, ilma et midagi katki oleks olnud, nüüd aga härra Jõeäär ütleb, et tema ei tea, mis siis tuleb, kui seaduse vastu võtame, siis minu arvates, mina ja härra Jõeäär ei ole juristid, sellest siis tuleb, et meile selle seaduse käsitlemine paistab raske olema, kuid loodan, et juristid oskavad temaga siiski ümber käia.

Vaheaeg kl. 19.10 min. — kl. 19.35 min.

V. Hasselblatt (sks): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mulle näib, et ei maksa nutta niivõrt selle seaduse nõrkuse üle, kui selle seaduse tarviduse põhjuste üle. See seaduseelnõu peegeldab meie riikliku elu samuti nagu eelarvegi. Eelarve puhul kriipsutati mitmete kõnelejate poolt alla, et oleme sattunud väga raskel määral sundarendamise teele, tähendab arendamisele, kus meil juba enestel on väga vähe kaasa aidata selleks, et sihti kuidagi paremaks muuta. See seaduseelnõu kuulub ka säärase hulka. Sellest ajast, kus riik arvas õigeks ja paremaks võõrandada kodanikkude varandust, olgu võõrandamise teel, suurte maksude võtmise teel või riiklikkude privileegiumide loomise teel, sellest ajast, kus riik läks majanduslikult rikkamaks kui tema kodanikkude kogu, sellest ajast algab ka riiklik krediidiinflatsioon. Minu kindel usk on see, et just nende suuretegevõtete, mis oma algja esimeses arenemise ajajärgus said selle riikliku krediidiinflatsiooni osaliseks, just nende arendamine tegi selle seaduse vastuvõtmise tarvilikuks.

Eelkõneleja mõne väitega pean päri olema. Nimelt rääkis ta sellest, et ammuigi oleks tarvilik olnud säärane seadus välja töötada. Isiklikult olen ka Riigikogus kaitsnud seda mõtet, et orgaaniline arenemine on õige tee. Orgaaniline arenemine nõuab, et majanduslikkude korraldustega sammuks käsikäes ka õiguslik arendamine. Alates ajast, kus riik arvas tarvilikuks uute suuretegevõtete, eriti ka ühistegevuse suuretegevõtete, finantseerimise oma kätte võtta ja mitte juhtida erapankadesse, oleks pidanud iga valitsus, kes moodustas ühtlasi Eesti Panga peakoosoleku, konkursi ärahoidmise seaduse väljatöötamist soodustama. On tihti niisugune mulje, nagu Kohtuministeerium ei jälgiks meie majanduslikku arenemist. Ei näe seaduse auke, mis olemas. Nii näiteks on meil kaubanduseõiguse alal väga vähe tehtud iseseisvuse ajal. Et väikesel territooriumil, väikeses riigis majanduslikud vapustused võivad kiiremini tulla ja raskemini mõjuda kui suurtes riikides, see on kindel. Seetõttu oleks see administratsiooni seadus hädatarvilik olnud juba sellest päevast, kus hakati uusi suuretegevõteteid looma ja riiklikult finantseerima. Kahtlemata peab selle seaduse arutamisel selle tagajärjed alla kriipsutama, et tuleb nõuda, et kohtuministeerium kõigil aladel, kus seaduseandlus auklik, kus ei ole uuele ajale ja uuele majandusele vastavaid seadusenorme, need augud täidaks. Ma mäletan, kuidas mõne seaduse puhul, millel oli kahtlemata poliitiline iseloom, ma ei tahaks praegu öelda, misuguste seaduste puhul, anti eelnõu arutada Kohtu- ja siseministeeriumile ja Riigikohtule. Riigikohtule anti koguni sel silmapilgul, kui üldkomisjoni alamkomisjoni arvamine pörkas kokku valitsuse arvamisega. Sel silmapilgul leiti tarvilikuks, see seaduseelnõu Riigikohtule seisukoha võtmiseks saata! Ma ei taha praegu hinnata halbu tagajärgi, mis võivad selle toimetamisviisiga tekkida. Tahaksin võrdluseks tuua selle seaduse. See seadus on Majanduseministeeriumis välja töötatud, ühe päeva kohtuministeeriumis arutatud, mitte aga Riigikohtus, kuigi see ei ole poliitiline seadus, ning kohtuministeeriumi esindaja komisjonis ei osanud midagi selle seaduse poolt ega vastu rääkida. Ta ei lugenud ennast ega ministeeriumi vastutavaks selle seaduse eest. See on ebanormaalne ja kahjulik olukord!

Tahaksin aruandjana veel paar sõna juurde lisada, vastates härra Jõeäärele. Nimelt tahaksin kindlaks teha, et see kibe arvustus, mille Jõeäär ette tõi Vene seaduse üldhindamiseks, on ainult relatiivselt õige. Ta ütles üldiselt, et see seadus on puruvanane. Ka mina ütlesin

seda. Ma ütlesin seda ses mõttes, et ta ei ole täpselt läbi töötatud ja meie õiguslikkudele oludele kohaldatud. Et aga administratsiooni instituu kui niisugune ei ole vananenud, näitab selgesti meie ja terve Euroopa krediidiandjate pankade praksis. Ma rääkisin, et esimene samm, mis pangad teevad, kui näevad, et ettevõtte satub raskustesse, on see, et katsutakse eraviisil administratsiooni sisse seada. Ja seda tehakse terves ilmas palju suuremal määral, kui enne sõda. On päris selge, et niisuguste eraadministratsioonide tarvitamine on rohkem vajalik, kui varem ajal, kus pangad niisuguseid investeerimise kredite nii suurel määral ei andnud, nagu praegusel ajal. Seepärast võib öelda, et eraadministratsioon on iseenesest väga modern asi, ja samm sundadministratsiooni poole selles mõttes ei ole iseenesest tagurpidimine. Teistes seadustes näeme, et antakse teatavatele asutustele või teatavatele õigusealadele mõnele õigused, teisele paheõigused, nagu üldse õigusi jaotatakse, on siin niiöelda „rasgranitshenie interressov“. Käesoleval juhul antakse seadus, mille esimene otstarve on muu seas kreditoride huvide kaitsmine. Kui antakse seadus kreditoride huvide kaitsmiseks, ja kui tuleb ilmsiks, et see seadus halb on, siis sel juhul kreditorid ei pruugi seda seadust tarvitama hakata, ja ettevõtted lähevad konkursi peale üle. (A. Jõeäär, stp: Kellele hea, kellele halb!) Päris õige. Ka selle juurde tuleme tagasi. Kui eraadministratsioon sisse seatakse... (A. Jõeäär, stp: Kui suured kalad peavad väikesed ära sööma.) Suurte kalade juurde tulen ka tagasi, härra Jõeäär.

Meil Eestis ei ole suurt praktikat administratsiooni instituudi suhtes, kuid siiski väike praktika on „Atlanta“ ja „Varraku“ alal. Üldkomisjonis oldi arvamisel, et väikeste ettevõtete, nagu oli „Varrak“, administratsiooni alla võtmise ei ole selle seadusega kokkukõlas. „Atlanta“ juures nägime, et administratsioonil oli hea mõju, ta aitas kaasa selleks, et kõik kreditorid said kätte 100% sellest, mis neil saada oli. (A. Jõeäär, stp: Seal oli varandusi niipalju, et võis saada.) Administratsiooni hea edu ripub sellest, kui võrt administraator hea on. Venemaal oli üheks põhjuseks, miks ei muudetud seda seadust, see, et ei tahetud rikkuda selle iseloomu, kui erakokkuleppe instituudi — sdjelka tshastnogo soglashenija — oma. Seal oli aluseks „tshastnoje soglashenie“. Siin on aga asi teistsugune. Kui börsikomitee nõuab teadaannet, siis ta kaalub seda asja, ja ei ole põhjust arvata, et ta halva tendentsiga seda teeks. Siis nimetatakse administraatorid, ja muidugi mõista samal määral kui ka konkursivalit-

sejaist ripub neist, kui korralikult seda läbi viiakse. Nad saavad oma volitused kreditoridelt, ja on loomulik, et kreditorid annavad niisugused volitused, et kreditoride huvid ei kannata selle all. Haikalad ja väikesed kalad, — ma arvan, et ka konkursi juures need väikesed kalad võivad hukka minna.

Agaga ma tahaksin veel järgmised asjalolud ette tuua. Nimelt, et suured ettevõtted, mida riiklikult finantseeriti, on eeskätt riigipankade deebitorid. Ma ei kujuta ette, et mõni suurem nõrk ettevõtte Eestis on, kes ei ole saanud riiklikkudest pankadest krediiti. (A. Jõeäär, stp: Väga hea tunnistus!) See oli asutamise ajajärk, ja sellel asutamise ajajärgul erapangad toimetasid väga targasti, kui nad ei soovinud sääraseid ettevõtteid finantseerida. Küll aga tegi seda riik. Nii et võib kindlasti öelda, et niipea, kui administratsioon kuskil sisse seatakse, tingimata paar administraatorit — ma arvan enamuse — saavad olema riikliku panga esindajad. Ja et riiklik pank ripub valitsusest, siis selle järgi administraatorite nimetamine on valitsuse käes suurel määral. Ja ma usun, et neile administraatoritele võiks niisuguse marshruudi anda, et nad peaksid väikeste kreditoride huve silmas pidama.

Siis mul tuleb veel vastust anda rkl. Jõeääre kahele küsimisele. Esiteks ta arvab, et säärase seaduse vastuvõtmine oleks halb välismaa kapitali Eestisse tulemise suhtes. Sellega ma kuidagi ei võin nõus olla, sest et see seadus annab kreditoridele võimaluse valida, kas nad soovivad administratsiooni või konkursi. See on üks väide. Teine väide on see: meie teame väga hästi, et välismaa kapital tuleb meie maale eeskätt suurte erapankade kaudu, ja need erapangad on sellest huvitatud, et välismaa krediidi sissetulek ei langeks, vaid et seda soodustataks. Muidugi oli see küsimus erapankades kaalul, ja meie teame väga hästi Majanduseministri ja nende ringkondade seletustest, et nemad ei leia, et käesoleva seadusega saaks halvendatud välismaa krediit.

Viimases küsimuses, kui võrt luuakse vastolu aktsiaseaduse muutmise seadusega 1927. a., leian, et seda vastolu ei ole. See paragrahv räägib sellest, mis tuleb teha aktsiaseltsi juhatusel, kui teatav osa põhikapitalist kaduma läinud. Käesoleva seadus ei võta maastaabiks põhikapitali, vaid bilansi. Juhatus on aga ka kohustatud sel puhul, kui bilansi järgi suured kaotused ilmsiks tulevad, ja aktsiaselts oma kohustusi täita ei saa, konkursi valitsemise sisseseadmist nõudma. See kohustus jääb muidugi maksma, ja ka selles

normis ei peitu vastolu käesoleva eelnõu põhimõttega. Ei tohi ometi arvata, et seadus teotseb õhuvabas ruumis, vaid olukord on säärane, et kui juhatuse näeb, et aasta lõpul tuleb kahjulik bilanss lahti lüüa, ja kui ta arvab, et kreditorite huvides on administratsiooni sisseseadmine, siis peab ta pöörama kreditoride poole ja ütleva, et mõne aja pärast on nad kohustatud sellest järeldusi tegema. Kui kreditorid arvavad selle oma huvides olema, siis nad hakkavad administratsiooni nõudma, ning kui see lubatakse, siis seatakse administratsioon sisse enne, kui tekib juhatuse kohustus konkurssi nõuda.

Teine vaatepunkt on niisugune, et iseenesest Vene seaduse mõtte järgi on administratsiooni tarvis säärate ettevõtete jaoks, kus bilanss korras, aga maksuraskuste põhjused on hoopis teised, nimelt tingitud konjunktuurist sise- või maailmaturul.

Sellepärast räägib ka selle seadusega maksmapandud § 402:

„...если притом оказалось, что баланс, первоначально должником представленный, был умышленно ложный, то должник передается суду.“

Bilanss peab õige olema, ja selle eest vastutab ettevõtte juht.

§ 397 räägib sellest, et defitsiit ei tohi olla rohkem kui 50%. Nii, arvan, ei lase see vastolu ennast konstrueerida.

Teised arvustused, mida härra Jõeäär ette tõi, on kokkukõlas minu arvamistega ja sellega, mis seletuskirjas tähendatud, ainult hindamises läheme lahku.

Ma ei tahaks lõpetada oma seletusi vastu vaidlemata härra Jõeääre ütlusele, et üldkomisjoni enamuse ja vähemuse vahel on õiguslikkudes küsimustes väga suur ilmavaate vahe. (Vahelhüüe pahemalt poolt.)

Üldkomisjoni enamus leidis küll, et käesoleva seaduse nõrgad küljed ei ole nii saatuslikud, kui mõne teise seaduse juures need olla võiksid, just neil põhjustel, et jääb ainult kreditori otsustada, kas tarvitada üht või teist instrumenti — administratsiooni, või konkurssi.

Mul on see veendumus, et käesolev seadus peaks meile hoiatuseks olema. Meil tuleb selle eest hoolitseda, et õigus ei langeks selle sundarendamise kätte, kelle kätte majanduseala juba langes.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel 32 häälega 22 hääle vastu.

Aruandja V. Hasselblatt: Teen ettepaneku,

seaduseelnõu I ja II lugemise vahel kolmepäevalist vaheaega mitte pidada.

Juhataja: (Hääletatakse.) Aruandja ettepanek on tagasi lükatud. (Hüüded: Kuidas? Palume lugeda! — Hääletatakse.) Ettepanek on vastu võetud 33 häälega 19 hääle vastu.

Juhin Riigikogu liikmete tähelepanu sellele, et võivad mitmesugused tagajärjed tulla sellest, kui Riigikogu liikmed ei tõsta kätt. Ma palun seda arvestada.

9. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku määramine.

Välisminister J. Lattik'u ettepanekul otsustatakse: 1) lõpetada koosolek, 2) pidada järgmine koosolek 10 minutit pärast käesoleva koosoleku lõppu. (Päevakord vaata otsuste protokoll nr. 42, lisa nr. 4.)

Juhataja: Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 20.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhataja (allkiri).